

NEDA PINTARIĆ
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAGREB, HRVATSKA
npintari@ffzg.hr
<https://doi.org/10.17234/9789531755139.24>

CRVI ROBAK U PRAGMATICI I FRAZEOLOGIJI

U radu se analiziraju hrvatski i poljski pragmafrazemi sa sastavnicom *crv* i *robak* njihovi ekvivalentni i neekvivalentni oblici i značenja (*crvuljak*, *crvić*, *crvak*; fraz. *crv sumnje* ili *buba u uhu*; pragmatički *crv* dobiva negativno značenje pa se za pozitivno značenje mora pretvoriti u deminutiv i hipokoristik *bubica*). U poljskom jeziku osim osnovnoga značenja kukca *robak* u frazeologiji dobiva preneseno značenje griznje savjesti (u frazemu *zalać robaka* sa značenjem *napiti se od muke (jada, žalosti)*).

Ključne riječi: *pragmatika, pragemmi, pragmafrazemi, hrvatski jezik, poljski jezik*

1. Leksemni pragemmi *crv*, *czerw* i *robak* s izvedenicama

Kad kažemo *crv*, ponajprije se javlja osjet gađenja i slika bijelog kolutićavca koji izmigolji iz vočke koju zagrizemo ili iz sendviča s mesom u koji je muha snijela jajašca pa su se iz njih izlegli crvići. Za takvo meso ćemo reći da je *crvljivo* ili da se *ucervalo*. To je također jedan pragemm koji ima preneseno značenje u ljudskom ponašanju: *netko se ucervao* znači da je nervozan i da mu je dosadno biti na jednome mjestu. Zato je Ivana Vidović Bolt (2007: 417) dobro primijetila da u zoonimnim frazemima postoji *dvostruka metaforizacija*, jer se osobine životinje sekundarno pripisuju i čovjeku. Bunk i Opašić (2010: 243) uspoređuju marljivost, radišnost i vrjednoću crva/crvića s takvom pozitivnom osobinom čovjeka (usp. *marljiv (radin, vrijedan) kao crv (crvić)*). Moguće je zaključiti da se kod crva više radi o upornosti u bušenju drveta nego o marljivosti. Krajnji rezultat ustrajnosti crva u bušenju za čovjeka je porazan jer se tom radnjom uništava njegovo vlasništvo. Marljivost mrava čovjeku ne donosi štetu kao marljivost crva. Pa ipak, ovo obilježje crva cijeni se u slici frazema.

Pragemmsko značenje crva kao sekundarno, preneseno značenje odnosi se na *pozemljarstvo*, negativnu ljudsku osobinu koju možemo opisati pragemmima *ništarija*, (*ljudsko*) *smeeće*, *gad*, *ljudsko dno*, *pokvarenjak*, *mizerija*, *bijeda* i sl. (polj. npr. *nikczemnik*, *cham*, *śmieć*). Ovdje se vidi slika *nule*, osobe koja *ništa ne vrijedi*, slika *otpada*, slika *puzanja po zemlji* (a ne izdizanja s dna), slika pokvarene hrane prenosi se na moralno pokvarena čovjeka (usp. *pokvarenjak*), slika neimaštine pretvara se u psihičku osobinu siromaštva duhom (usp. *bijeda*, *mizerija od čovjeka*). U dokumentarnom filmu o Kubi (*Oko ciklona*), spomenuto je još jedno pragmatično značenje crva: crvom su naime nazivali osobe koje su bježale s Kube iz ekonomskih razloga te im se dodavala osobina *izdajica*.

Iako pridjevnim pragmemom *crvljiv* (polj. *robaczywy*) iskazujemo negativno obilježje pokvarene hrane u kojoj se nalazi crv, u ovakvom slučaju crv zapravo čini dobro čovjeku jer sprječava širenje bakterija u pokvarenoj hrani. Ljuti nas međutim kad se crv nađe u plodu voćke pa je negativno obilježena sintagma: *crvljiva jabuka, trešnja, šljiva, crvljiv orah, lješnjak*. Crv kao da zna u koji plod treba ući jer nema crvljive jagode, banane, naranče ili ananasa, što znači da postoji podjela plodova u koje ulazi crv. Crva možemo naći i u zrnju graška, a poznat je frazem *ne vrijedi ni pišljiva bobica*, što znači da crv ulazi i u grahorice (*pišljiv* ili *pušljiv* sinonim je za *crvljiv*). Sve ove slike crva u hrani pobuđuju u nama negativnu emociju.

Postoji u poljskom jeziku osim crva (polj. *robak*) i oblik *czerw* sa značenjem 'ličinka, larva' te oblik *czerwcyk* u značenju 'hrušt' iz roda skarabeja. Potonji se naziv etimološki izvodi s pomoću onomatopeje zvuka glodanja, hrdanja (Boryś 2005: 515).

Poseban crv zvan *czerwiec polski* (lat. *Porphyrophora polonica*) uzgajao se ranije u Poljskoj jer se od ženke toga crva dobivala crvena boja. *Czerwiec koszenilowy* (lat. *Dactylopius coccus*) crv je iz Meksika koji je također ranije bio uzgajan radi dobivanja purpurne boje (Szymczak 1994: 336). Od naziva tih crva u poljskom jeziku isti naziv ima mjesec lipanj (*czerwiec*) jer su u tom mjesecu sazrijevale ličinke koje su davale crvenu boju. Zato i crvena boja u poljskom jeziku ima korijen *czerw-* (crven = *czerwony*).

Emotivno neutralan, neobilježen leksem *crven* povezuje se i u hrvatskom jeziku s bojom dobivenom iz crva. Kad pogledamo etimologiju ove riječi u oba jezika, naći ćemo da je *crv* etimon poveznica (*črv* se očuvao u hrvatskim dijalektima, polj. *czerw*) (vidi Gluhak 1993: 167 za etimologiju hrvatskoga i Boryś 2005: 515 za etimologiju poljskog jezika).

Czerwonak je u poljskome naziv za pticu *flamingo* – hrv. *plamenac* koja se hrani crvenim račićima (škampima) pa dobiva ružičastu boju sličnu plamenu (Szymczak 1994: 336).

Opisanu sliku crva poznaje i poljski jezik, ali danas je uobičajen drugačiji leksem – *robak* iz kojega se izvode sintagme *robaczywe jabłko, robaczywa czereśnia, robaczywa śliwka, robaczywy orzech*, a *robak* je etimološki izveden od *chrobak* (s ispadanjem početnoga *h*), što je onomatopejska riječ za ispuštanje glasnoga zvuka hrdanja lišća, a srodna je hrvatskomu nazivu *hrušt* (polj. *chrząszcz*) (Boryś 2005: 515). U prenesenom smislu L. Drabik navodi sintagmu *robaczywe (kosmate, kudłate, włochate) myśli* koju svrstava pod značenje 'nemoralnost' (2006: 76), što čini sekundarnu metaforizaciju za ružne osjećaje.

U hrvatskom jeziku postoji još jedan leksem povezan s kolutićavcima, a zove se *crvotoč(ina), crvojedina* (Anić 2003: 151). To je složenica od *crv* i *točiti (jesti)*, tj. 'kružno bušiti', 'uništavati izjedanjem'. U poljskom jeziku naziv mu je *czerwica* ili *drzewojad*, što je složenica od *drvo* i *jesti* (opisno – „onaj koji jede drvo“). To je leptir čije gusjenice napadaju listopadno drveće i voćke (Szymczak 1994: 335, 463).

Među poljskim hipokorističnim apelativima ili apelativnim pragmemima nalazimo i vokativni oblik *robaczku (ty mój)* koji se u hrvatskom hipokorističnom pragmemu obraćanja prevodi kao *buba, bubica*, koja se ubraja u kukce a ne u kolutićavce. Tako svojoj dragoj osobi tepamo adresativnim vokativom, tj. zoonimnim pragmemom ili zooafekti-

vom: *bubice* (Pintarić 2002: 168). To je moguće zahvaljujući simpatičnoj slici po kojoj se crviću dodaju ticala i velike oči te njegova glava postaje slična puževoj ili leptirovoj.

Deminutivni pragmemi *crvić*, *crvak* spadaju u domenu dječjeg jezika i crtanoga filma u kojemu se gusjenica prikazuje kao simpatično personificirano biće. Slično se događa na Dječjoj sceni u predstavi „Crvokaz za velike i male“ u kojoj se prikazuje priča o Mrveku i Crveku. Probisvijet Crvek (kajkavski oblik za *crvića*) svojim prstom (u obliku crva) traži hranu od Mrveka. I tu deminutivni oblik ‘crvić’ nosi emotivno pozitivno značenje.

Preneseno značenje riječi ‘crv’ pojavljuje se u medicinskom nazivu *crvuljak* (lat. Appendix vermiformis, što je oznaka za uvijen završetak slijepoga crijeva). Riječ je o deminutivnom derivatu s tvorbenom osnovom *crv-* i sufiksom *-uljak* kojim se deriviraju riječi poput *mravuljak*, *patuljak*, *čovječuljak*. Anić (2003: 151) tom deminutivu pridaje u prvom redu ekspresivno značenje deminutiva *crvić*. U poljskome ne postoji sličan derivat, nego se medicinski naziv sastoji od imenice (*wyrostek*) i pridjeva (*robaczkowy*), što tvori sintagmu s istom slikom crva (Dubisz 2003: 954). U oba jezika ovdje je preuzeta slika uvijanja crva.

U poljskom zoološkom nazivlju *robak* dobiva deminutivni oblik u sintagmi *robaczek świętojański* ili leksemu *światlik*, što je naziv za krijesnicu (lat. *Lampyrus noctiluca*) koja zbog ljepote letećega svjetla ima pozitivno ekspresivno značenje. To je kukac, a ne kolućivac, što se ne vidi iz poljskoga naziva *robaczek świętojański*.

Za veterinarsko značenje poljskoga množinskoga oblika *robaki* u hrvatskom se jeziku upotrebljava i množinski naziv *gliste* (glista je kolutićavac) te se frazem *očistiti od glista* u poljskome iskazuje jednom riječju s tvorbenom osnovom *-robak-*: *odrobaczyć*. Ovdje kolutićavac ima negativno značenje jer uništava zdrav organizam životinje ili čovjeka, čime ga se određuje kao nevrijednoga i opasnog parazita (polj. *pasožyt*).

Poljski razgovorni jezik poznaje žargonski pejorativni oblik prezrivosti: *robal* koji se u poljskom rječniku (Dubisz 2003: 954) smatra augmentativom, a tako se ne može izreći u hrvatskome (eventualno *crvušina*). No takav poljski augmentativ u razgovornom jeziku može imati i hipokoristično značenje 'sažaljivost'. Množinski oblik *robale* ima isto značenje kao i opća imenica *robactwo*, što je negativno pragmemsko i izravno biološko značenje kolutićavaca.

2. Pragmafrazemi s korijenskom sastavnicom *crv* i *robak*

U pragmafrazemima sa sastavnicom *crv* (u hrvatskom jeziku) i *robak* (u poljskom jeziku) nalazimo različita značenja povezana s osobinama i stanjima čovjeka koja se uspoređuju s obilježjima crva, ličinke, gusjenice, gliste. Značenja takvih pragmafrazema su ekspresivna, najčešće negativna, vrlo rijetko imaju sažaljivo značenje ili pozitivno značenje upornosti (usp. 2.1.1.).

2.1. Razlike između hrvatskih i poljskih pragmafrazema (neekvivalentni pragmafrazemi)

2.1.1. Slika upornosti nalazi se u hrvatskim pragmafrazemima: *raditi kao crv*, *marljiv kao crv* i *radin kao crv*. Pritom vidimo čovjeka koji uporno, strpljivo i mukotrпно radi. Ovdje treba prizvati upomoć sliku mekog bijelog kolutićavca koji uporno i dugotrajno buši tvrdo drvo (npr. parket, ormare, stol itd.). Takva upornost i strpljivost povezuje se s marljivošću koju reprezentira *mrav* u poredbenom pragmafrazemu *marljiv kao mrav* pa se u hrvatskom i poljskom jeziku ta slika realizira upravo s mravom (*pracowity jak mrówka*).

2.1.2. Slika čovjeka koji alkoholom zalijeva crva što mu izjeda dušu preslikana je u poljskom pragmafrazemu: *zalać / zalewać (zakrapiać, zapijać) robaka (robaczka)* (dosl. *zaliti / zalijevati crva*). Odnosi se na čovjeka kojega je svladala tuga, muka, jad ili grizodušje pa se takvoga *crva sumnje* mora zaliti alkoholom koji će ublažiti taj nepoželjan osjećaj koji u semantičkom talogu nosi sliku crva utopljenog u alkoholu, uslijed čega crv prestaje gristi. U hrvatskome nema takve slike za liječenje tuge alkoholom iako se to u realnoj situaciji obično čini. U tom pragmafrazemu čovjek je agens, a crv patiens kojega čovjek uništava alkoholom.

2.1.3. Slika crva koji nagrizi čovjeka vidljiva je u poljskom pragmafrazemu *robak kogoś gryzie* (dosl. *crv koga grize*). Crv je tu agens koji grize čovjekovu dušu. Iako ovaj pragmafrazem nema adekvatnoga oblika u hrvatskome, kod nas u tom značenju postoji pragmem *grizodušje*, složenica s prvom glagolskom tvorbenom osnovom *griz-* (< gristi) i drugom imeničkom tvorbenom osnovom *duš-* (što stvara sliku *gristi dušu*), ali nema naznaka o tome tko to grize dušu. Tek nam sintagma *crv sumnje* ukazuje na

povezanost *nagrizanja* i *crva*. Poljski pragmafrazem *robak* kogoś *gryzie* rabi se kada **koga muče brige**.

2.1.4. Poljski pragmafrazem *coś toczy kogoś jak robak* ima isto značenje kao prethodni, ali je poredbenoga oblika. U njemu crv u C-dijelu služi samo kao slika, a subjekt je neka pojava koja **rastače čovjekovu dušu**.

2.1.5. Slika ljubomora koja muči čovjeka prikazana je u poljskoj sintagmi *robak zazdrości* (dosl. *crv ljubomora*) koji se u hrvatskome iskazuje *crvom sumnje*, a ima ga i u poljskome. Naime, ljubomora je zapravo sumnja u vjernost druge osobe u ljubavnome odnosu.

2.1.6. Zooafektivni pragmafrazem obraćanja s namjerom **vrijeđanja druge osobe** povezan je sa slikom crva: *ti bijedni crve!* Tu crv postaje simbolom podcjenjivanja čovjeka u skraćenoj usporedbi: *bijedan si kao crv, mizerijo jedna!*

2.1.7. Pragmafrazemu *staviti* komu *crva sumnje u glavu* sinonimno je značenje *staviti* komu *bubu (bubicu) u uho*. *Buba* ovom pragmafrazemu daje negativno značenje **stvaranja sumnje**. Matešić (1982: 58) navodi modificirani pragmafrazem *baciti (pustiti)* komu *crva u glavu* sa značenjem ‘izazvati nespokojsstvo, nemir, sumnju u koga’.

2.1.8. Kad se u hrvatskom jeziku kaže *netko se ucrvao*, znači da je komu **dosadno na jednome mjestu**. Ovaj pragmafrazem služi se slikom crvljivoga mesa po kome migolje crvi dok ga jedu. Iako je prirodno pozitivno zamišljeno da crvi jedu pokvareno ili mrtvo meso i tako čiste okoliš, u nama to pobuđuje gnušanje i strah od takve smrti. U poljskom jeziku nije ovjeren takav pragmafrazem.

2.1.9. Nesretnu se osobu u poljskom jeziku može nazvati *robak nieszcześniey* (dosl. *nesretni crv*). *Lichy (marny) robak* označava jadnu, bijednu i neuglednu osobu. Tu pridjev određuje glavnu osobinu čovjeka reprezentiranu imenicom *robak*. U hrvatskome se ta imenica ne može doslovno prevesti jer u nas *crv* ima uvijek negativno značenje, dok se u poljskome osim negativnoga pojavljuje i **sažaljivo, ali i prezrivo značenje** sadržano u pridjevima *marny* i *lichy* i augmentativnom razgovornom obliku imenice *robal*.

2.1.10. Ružna slika crvâ koji jedu truplo vidi se u hrvatskome pragmafrazemu smrti *jedu koga crvi*, a znači da je netko **umro** i da je u **grobu**.

2.1.11. Matešić (1982: 58) spominje pragmafrazem **lukavosti, domišljatosti viti se (previjati se) kao crv**. Sam glagol previjanja označuje sposobnost izbjegavanja loših stvari, a tko to umije, taj je domišljat i lukav. Radi se obično o „beskičmenjacima“ (jer crvi nemaju kralježnicu), ulizicama, lažljivcima i prevarantima koji se dovijaju kako da se umile nadređenima radi svoje koristi. Slika uvijanja prenosi se na negativno ljudsko ponašanje koje simboliziraju pozemljari i gmizavci u liku crva koji gmiže i uvija se. U tom kontekstu Anić (2003: 151) spominje pragmafrazem *pretvoriti se u crva* ‘pokoriti se dok se ne postigne željeno’.

2.1.12. Slika naoko zdrave jabuke u čijoj se unutrašnjosti krije crv nalazi se u pragmafrazemu *podmetnuti* komu *crva u jabuci*, što znači da se lijepim riječima i naoko dobrim namjerama nastoji komu podmetnuti što loše, tj. da se može prevariti koga na

lijep i spretan način, da se nešto ružno i loše prikazuje zamotano u fini papir. Skriveno loše primisli čovjeka povezuju se s crvom koji se ne vidi u zdravoj jabuci.

2.2. Ekvivalentni hrvatski i poljski pragmafrazemi

2.2.1. Sliku sumnje, dvojbe koja grize ili muči u hrvatskom jeziku pokazuje pragmafrazem: *crv sumnje nagriza (grize) koga*, a u poljskome *robak sumienia gryzie kogoś*. Ovdje crv u oba jezika označuje *sumnju* kojom se dodatno pokazuje uloga crva.

2.2.2. Pragmafrazemi *imati crva (crve) u turu (u stražnjici)* i polj. *mieć robaki w dupie* nose sliku **nervoze, nestrpljivosti, nemira, putne groznice ili ljubavi za putovanjem**. Menac-Mihalić (2000: 182) spominje poredbeni frazem *nemiran k'o da ima crve u guzici (v riti)* te tako pokazuje prošireni pragmafrazem u čijem se pridjevu krije cijelo značenje nemirnosti. Takav se pragmafrazem obično izgovara kad je riječ o živahnoj djeci koja ne mogu sjediti na miru ili biti bez pokreta na jednom mjestu. Značenjski mu je podudaran hrvatski frazem kojim se opisuju nemirnost i nervoza: *ne drži koga mjesto*. I ovdje je semantički talog „bušenje, vrtanje, kretanje“ koje se u novije vrijeme, kad je riječ o osjećaju nemira uslijed zaljubljenosti, iskazuje ljepšim slikovitim frazom *imati leptiriće u trbuhu (želucu)* (polj. *mieć motylki w brzuchu*). To je utjecaj engleskoga pragmafrazema *to have butterflies in ones stomach*, što Bujas (2001: 121) definira kao osjećaj treme. Po značenju suprotan ovom pragmafrazemu hrvatski je poredbeni oblik *miran kao bubica*. Spominjemo ga radi sastavnice *bubica* kojom se u nekim pragmafrazemima zamjenjuje sastavnica *crv*, a suprotno se značenje ostvaruje pridjevom *miran*.

2.2.3. Negativno obilježje nosi poredbeni pragmafrazem *zgaziti koga kao crva* te ekvivalentni primjer *rozniesć kogoś jak robaka*. Slika je to **uništavanja pojedinca** u kojoj se verbalnom gestom gaženja pojedinca nanosi njemu šteta, izbacuje ga se s pozicije na poslu ili u politici. Osoba koja „gazi“ naglašava svoj bijes i osvetu prema osobi koju smatra štetočinom poput crva koji nije vrijedan živjeti. Slika nabijanja u zemlju i gaženja označuje da netko pada tako nisko da niže od zemlje ne može. Suprotno tome, za mirnoga i dobroćudnoga čovjeka kaže se da *ne bi ni mrava zgazio*.

2.3. Djelomično ekvivalentni pragmafrazemi

2.3.1. Pragmafrazemu *imati crva u glavi* Šonje (2000: 129) pridaje rijetko značenje: **imati neobične, čudnovate ideje**. Matešić spominje frazem *imati bubu (bube) u glavi*, što znači ‘zanositi se ludim mislima, čudnim zamislima’ (cit. prema Menac-Mihalić 2000: 181). Za razliku od pragmafrazema *staviti komu crva u glavu*, u kojemu je bitno značenje početka grizodušja, taj pragmafrazem ima sliku već stavljenih, postojećih i trajnih bubu u glavi, što označuje luckastost i neobične zamisli koje se roje u glavi kao mnoštvo kukaca u roju.

Slično se na poljskome javlja slika nemoralnih ili čudnovatih misli: *robaczywe (kosmate, kudlate, włochate) myśli* (dosl. *crvljive (kosmate, kudrave, dlakave) misli*).

3. Zaključak

3.1. U hrvatskome jeziku izostaje ekvivalent pragmafrazema *zalać robaka* kojim se u poljskom jeziku iskazuje nalaženje utjehe u alkoholu radi lišavanja brige i ublažavanja boli. Pragmafrazem za ubijanje tuge alkoholom (preneseno: *robak, który gryzie*) poznat je jedino u poljskom razgovornom jeziku. U njemu *robaka* treba uništiti, da bi se smanjila ili zaboravila žalost, pa možemo reći da je tu značenje *robaka* negativno kao i u svim ostalim navedenim primjerima koji pokazuju negativne emocije prema analiziranome kolutićavcu.

3.2. U hrvatskom i poljskom jeziku postoje tri ekvivalentna pragmafrazema sa sastavnicom *crv (robak)* koji imaju negativno pragmatično značenje (*crv sumnje nagriža (grize) koga; imati crva (crve) u turu (u stražnjici) i zgaziti koga kao crva*).

3.3. Sažaljivost i nesretnost pokazana u poljskoj sintagmi ne može se u hrvatskom jeziku iskazati leksemom *crv*. Naime, hrvatski *crv* u pragmafrazemima najčešće nosi negativno značenje i njime se ne može obilježiti čovjeka, dok poljski *robak* može biti hipokorističan u vokativu (*mój robaczku!*) te može nositi personificirano i preneseno značenje za osobu iz samilosti, žaljenja (*mierny robak/robal, robak nieszcześliwy*) kojim se obilježuje žalosno stanje neke osobe iz perspektive drugoga. Poljski jezik poznaje još i razgovorni augmentativ (*robal*) koji može nositi pejorativnost.

3.4. Pragmafrazemi koji postoje značenjski i oblikom samo u hrvatskome jeziku, prevode se na poljski neekvivalentnim oblicima, često samo pragmemima složenicama ili sintagmama (navedeni su u 2.1.1., 2.1.6., 2.1.7., 2.1.8., 2.1.10., 2.1.11. te 2.1.12.). Samo u poljskom jeziku nalaze se pragmafrazemi pod brojevima 2.1.2., 2.1.3., 2.1.4., 2.1.5. i 2.1.9.

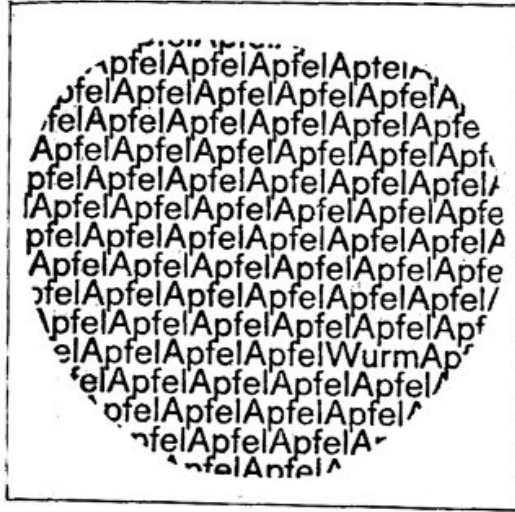
3.5. Većina pragmemi i pragmafrazema ima negativno značenje. Izuzetci su vokativni pragmemi obraćanja koji su emotivno pozitivni te postoje i u hrvatskome (*bubice!*) i u poljskome jeziku (*robaczku!*), ali se prevode različitim leksemima.

3.6. Djelomično ekvivalentan pragmafrazem sa sastavnicom *crv (buba) / robak* za hrvatski spominje Šonje (*imati crva u glavi*), dok Matešić navodi pragmafrazem umjesto *crva* sadrži *bubu (imati bubu (bube) u glavi)*, a zajedničko im je značenje 'imati luckaste, čudnovate, neobične zamisli u glavi'. *Uniwersalny słownik języka polskiego* (2003: 954) te *Słownik języka polskiego* (1994: 62) modificirano „neprirođeno“ značenje izriču pridjevom *crvljiv (robaczywy): robaczywe myśli*. Rječnik idioma (Drabik et al. 2006: 76) pridjevima proširuje razgovorni pragmafrazem *robaczywe (kosmate, kudlate, wlochate) myśli* pod natuknicom 'nemoralnost'. Vidimo da djelomično ekvivalentni pragmafrazemi mogu imati slična, ponešto modificirana značenja i oblike koji se posredno ili neposredno odnose na *crva* u *glavi* ili na *crvljive misli*.

3.7. Crv se našao i u vizualnom pjesništvu. Branko Vuletić pronašao je duhovit crtež njemačkoga umjetnika koji oblik jabuke ispunjava nizom riječi *apfel*, a u donji desni dio smješta jedva vidljivu jednu riječ *wurm*, čime prikazuje „miroljubivu koegzistenciju“ *crva* u *jabuci* (Vuletić 1988: 197). U današnje doba, kad ni *crv* više ne može živjeti u *jabuci* tretiranoj insekticidima, počele su se prodavati tzv. netretirane ekološke jabuke s naljepnicom: *crv zajamčen!* Tako je i *crv* doživio svoje napredovanje promovirajući

zdravlje i život. Pozitivna parola za crva bila bi: Samo je s crvom voćka zdrava, ali se mora pojesti brzo, prije no što to učini crv.

Reinhard Döhl

(Apfel — jabuka; Wurm — crv)

LITERATURA

- Bunk, Ana; Opašić Maja. 2010. *Prilog kontrastivnoj analizi frazema sa zoonimskom sastavnicom u hrvatskome i češkome jeziku*. Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. 36/2: 237–250.
- Menac-Mihalić, Mira. 2000. Frazemi s nazivima kukaca u hrvatskim govorima. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 26: 179–195.
- Pintarić, Neda. 2002. *Pragmemi u komunikaciji*. Zagreb: FF press.
- Vidović Bolt, Ivana. 2007. Metaforika zoonima u hrvatskoj frazeologiji. U: *Kulturni bestijarij*. Marjanić, Suzana; Zaradija Kiš, Antonija. (red.). Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Hrvatska sveučilišna naklada. 403–423.
- Vuletić, Branko. 1988. *Jezični znak, govorni znak, pjesnički znak*. Osijek: Radničko sveučilište Božidar Maslarić.

RJEČNICI

- Anić, Vladimir. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. [izd. 4]. Zagreb: Novi Liber.
- Boryś, Wiesław. 2005. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.

- Bujas, Željko. 2001. *Veliki englesko-hrvatski rječnik*. [izd. 2]. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Drabik, Lidia et al. 2006. *Słownik idiomów polskich*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Fink Arsovski, Željka et al. 2006. *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*. Zagreb: Knjigra. [HSRPF]
- Gluhak, Alemko. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.
- Matešić, Josip. 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rječnik hrvatskoga jezika*. Šonje, Jure (red.). 2000. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga. [RHJ]
- Skorupka, Stanisław. 1974. *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Słownik języka polskiego*. 1994. Szymczak, Mieczysław (red.). [izd. 9]. sv. I–III. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*. 2003. Dubisz, Stanisław (red.). sv. III P–S. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

MREŽNI IZVORI

Hrvatski jezični portal: <http://hjp.novi-liber.hr/> [HJP]

SUMMARY

CRV AND ROBAK IN PRAGMALINGUISTICS AND PHRASEOLOGY

We can find the Old Slavic root in Polish *czerw*, as both dialectal form and the name of month *June* (*czerwiec*), and for colour red (*czerwony*). In Croatian, the root is preserved in *crv* and dialectal *črv*. „*Robak*“ has lost its protetic *h*, preserved in the lexeme „*chrzqszcz*“ (Croatian *hrušt*). For that reason dictionary of Wiesław Boryś marks the word *robak* as onomatopoeic (*chrobak*), with the meaning *onaj koji hrda* (bites loudly). Both languages preserve the old root with the colour red since it required a special type of worm to gain red color.

The paper analyses Croatian and Polish pragmaphrasemes with component *crv* and *robak*, as well as their equivalent and nonequivalent forms and meanings (*crvuljak*, *crvić*, *crvak*; idioms *crv sumnje* or *buba u uhu*; pragmatic *crv* has a negative meaning, thus has to be transferred into a diminutive and hypocoristics *bubica* to gain positive meaning).

In Polish, apart from direct meaning bug, in phraseology *robak* has a transferred meaning of guilty consciousness (in idioms *zalać robaka* which means *napiti se od muke* (*jada*, *żałosti*)).

Key words: *phraseology, pragmalinguistics, emotions*

